

En molts contextos *quin* interrogatiu qualitatiu sol incloure un fort matís de 'com' o 'quant' (cf. la frase citada de les *VidesR*, «*Quina* és la vostra vertut, mesquis, que no podets apoderar una femna?» o en «*Quina* oradura és això?») i de fet el mot va pendre aquest sentit en bearnès (*infra*) i fins a cert punt també ja en català antic. El matís de 'com' és força pronunciat en el següent passatge que citem de *Scipiò e Anibal*, on aquest, ja vell, adreçant-se a aquell diu: «Com me imagin *quin* era yo enmig de la mia joventut, e si sabies --- *quin* fui jo en la batayla de Trèbias ---» (*NCl*, XLIX, 51.6-8). *Quin* ja té el sentit de 'com' en aquest passatge del *Somni* de BMetge: «Les sues mamelles, *quines* penses que sien? Cert blanes com a cotó» (*NCl*, 127.21). Notem a més: «Déu més garde lo profit de la intenció que lo fet, e no atén tu *quina* est, mas *quina* vols ésser» (*ACanals, Arra, NCl*, XLIX, 169.8); «De sa manera [de Maria] / Yo [Salamó] n'escriví / E descriví / *Quina* seria» (*Spill*, 11297); «e *quin* starà la senyoria vostra si feu matrimoni ab ella?» (*Tirant, DAg.*); «En dies passats --- / --- quant vós dels pagesos / Hagués bandejat los mots casolans: / Yo sé *quins* ('com') estaven, quan braus hi encesos» (*Procés Olives*, 200).

Amb aquest darrer valor de 'com' *quin* s'usa avui a Mallorca. Mn. AMAlcover escrivia un cop: «el camí heroyc qu'heu pres n'estam segurs de què no'l dexareu may! ¡*Quin* estau vós per faltat ni desgayar cap paraula qu'hájeu donada!» (*BDLC* VI, 1910, 172),¹ i *AlcM* ens cita aquest exemple de les *Rondaies* del mateix autor: «Ja saps tu *quin* ('com') era l'amo vei: un homo de l'antigüea»; amb valor de *com* (adverbi) l'usa P. d'A. Penya: «J. Adió Fausto. *Quin* te trobes? F. Comsevuia Jan, molt mal» (*IdOr* I, 115). A Mallorca és viva, a més, l'expressió *quin possible és que* 'com és possible que': Mn. AMAlcover preguntava un cop: «*Quin possible és que* hi haja una pronúncia llatina --- no "xoqui" ab cap altra ---?» (*BDLC* VI, 301).² Trobem *tal quin* amb el sentit de 'tal com' en una cançó popular mallorquina: «Un homo en ésser casat / *Tal quina* és l'ha de sofrir, / Perquè amb raó no pot dir: / La meua lloga ha acabat» (*Moll, Amoro-*

roses, 120). L'ús d'un interrogatiu adjectiu com a adjectiu exclamatiu és normal en totes les llengües i no hi ha dubte que *quin* s'emprava amb aquest valor des d'un principi. En tot cas, n'hi ha molts exemples en els *Sermos* de StVicentF, que, com és sabut, reflecteixen bé el llenguatge parlat de llur època: «Ara podets veure quant és de gran peccat lo de luxúria. --- *Quiny* peccat, parents ab parentes!» (*III*, 50.16), «--- E *quinya* confusió! ---» (*ib.*, 169.13), «Oo, *quiny* goig ne havié!» (*ib.*, 126.7), «e *quinya* bellea devie haver en lo cors» (*ib.* II, 175.3). També en el *Curial*: «E, Sancta Maria, dix lo rey, e *quynys* noms!» (*DAg.*); Sor Villena l'usa reforçant la construcció amb *tan* + adj.: «O, Fill meu e Senyor! *Quina* caritat *tan* excessa [sic] ---!» (*Vita Chr.*, cap. 210, III, 70). El llenguatge actual prefereix més aviat la construcció amb *més* + adj. (veg. els exemples que dona *DFa.*). Per a les locucions com

quina de ...!, *quin un de més gros!* etc., veg. *DFa.*, i *AlcM*.³

Notem a més la construcció *quin que* 'qualsevol' (ant.) paral·lel a *qual que*: «tota bala de *quinya* que roba sia» (1288, *RLR* IV, 506); «Ffiquen-se los claus per lo cuyro, e, en *quina* partida *que* decline del cors, reb novelles nafres, jau sobre la sua dolor» (*ACanals, De Prov., NCl*, XLIX, 102.17); «Si bé stimada / Fer vols que vixques, / Fes que parixques / A *quinke* for» (*Spill*, 6179); «Si --- algun mosqueló --- fos per la cassa (= casa) sentit, *quin que* hora de nit, covenia que lo servent o la serventa --- se lavassan» (*Corbatxo, BDLC* XVII, 75). La construcció *quin e qual* (*supra*), i *quinsevol* (*infra*, sota els compostos).

En occità antic trobem el mot en les dues variants *quinh* i *quin* en textos literaris: Levy (*PSW*, s.v. *quinh*) cita un exemple de *quin* de *Flamenca* 5670 («El li demanda *quin* mal sen ('sent')») i un altre d'una narració del català Ramon Vidal de Besalú («--- n'Amfós / pres a cridar: Barós, / e *quinas* gens es vós?»), però segons la documentació del mateix diccionari *quinh* predomina: «Aujatz *quinba* vertut i fe donc Domnidieus» (*Crois Alb.*, 583); «Eu vulh vostre cosselh; *quinh* le-m donaretz vos?» (*ib.*, 1991); «Amiga bona, *quinh* cosselh mi donatz?» (*Daurel*, 999) etc. *Las leys d'amors* (c. 1350) especifiquen l'ús de *quinh*, -a, d'una manera molt semblant a la de R. Llull (*supra*): «demanda de la qualitat, si es blanc o brus, nautz, espes o gros; per que cant hom ditz: *quinh*s es le reys?, deu hom respondre: aytals o bels, azauts, cortes»; en el mateix text es fa constar també que com a pronom neutre hom diu *quinh* o *quenh*, aquesta darrera forma «segon alcus». Levy duu un exemple de *quena* del misteri de St. Andreu (S. xv): «*Quena* chauso t'a promogu / De far sentencio sy crudello ---?» (v. 2016), i PMeyer (*Rom.* XIII, 138) cita del mateix text *queno* (f.) i a més *queyno*, *queynas* (f. pl.) del misteri de St. Eustaquí (també del S. xv). Notem que aquests dos textos són de Briançon (H. Alpes). Endemés, trobem exemples de *quenh*, *quenba* (també *quinbe* f.) en el *PSW* citats dels documents oficials de la zona gascona i bearnesa, i un de *quenhement* «wie, auf welche Weise» en document antic de Bayona. Nosaltres hi afegirem els següents exemples de *quenh*, *quenbe* (f.), extrets dels escrits bearnesos: 1457 «vos y abisetz beder jo *quenh* ('com') me'n debí governar» (*Cart. Ossau*, p. B267); 1277 «totes autes persones de *quenbe* part que fossen» (*ib.*, A55.27); a més *queyn que sie* en un escrit de 1406 en el *LVBennac* (p. 110). Avui aquest mot té plena vitalitat en el bearnès, si bé en algunes bandes s'usa només en el sentit de 'com'. Lespy (*Dict. Béarn.*) inclou *quin*, *quinh*, *quenh* «quel», *quin*, *quinh* «que (combien), comme (à quel point); comment».⁴

El mot ha continuat també en altres zones occitanes en les mateixes variants (amb lleus alteracions en algunes bandes) i a més en d'altres variants secundàries amb *-nt*, *-nto*, *-a*. Mistral (*TdF*) fa dos articles un per a cadascun dels usos bàsics del mot incloent-hi les variants següents (1) en el sentit d'interrogatiu «quel,